

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

UNIVERSITATEA DIN
BUCUREȘTI

Investește în oameni!

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară 1 – „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.2 – „Calitate în învățământul superior”

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/156/1.2/G/141260

Titlul proiectului: „Promovarea inovării și asigurării calității în domeniul dezvoltării teritoriale inteligente prin elaborarea unui program de studii interdisciplinare de masterat”

MARIANA NAE

Politici publice în dezvoltarea teritorială

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2015

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NAE, MARIANA

Politici publice în dezvoltarea teritorială / Nae Mariana. - București :
Editura Universitară, 2015
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0370-4

911.3:338(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062803704

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2015
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

Cuprins

Introducere	4
Definiții ale politicilor publice	5
Tipologii ale politicilor publice	6
Etapele de dezvoltare a politicilor publice. Noțiunea de <i>proces</i> ale politicilor publice	11
Politici coerente de dezvoltare teritorială.....	16
Politica urbană integrată în România.....	17
Programul de cooperare URBACT III.....	19
Politici de locuire în Franța.	22
Programul local de locuire	22
Implementarea politicilor publice	34
Evaluarea politicilor publice	36
Bibliografie.....	47

Introducere

Problematika politicilor publice nu poate fi omisă și nu poate fi considerată în afara mizelor teritoriale contemporane. Pentru a înțelege natura relațiilor dintre acțiunea publică și dimensiunea teritorială, ar trebui să avem în vedere mai multe axe, direcționate către mai multe teme.

Prin urmare, cinci teme recurente ar trebui să susțină problematica teritoriilor: *teritoriul imaterial*, adică teritoriul ca proiect de acțiune politică; *pluralismul*, ca o particularitate a democrațiilor contemporane; noțiunea de *legătură socială*, în centrul referințelor dezvoltării sociale; noțiunea de *proximitate*, ca mod de legitimitate a acțiunii publice și *mizele de natuă juridică și politică* aflate în centrul procesului de descentralizare și deconcentrare (Autès, 2005:3). De asemenea, teritoriul este o noțiune care implică trei dimensiuni (Autès, 1995):

- dimensiune geografică și spațială;
- o dimensiune politică, prin investirea în spațiu a unei puteri legitime, o suveranitate, exercitată în interiorul frontierelor;
- o dimensiune mai simbolică sau culturală, care este expresia relațiilor dintre populații cu țara lor și teritoriul lor politic, prin intermediul tradițiilor, structurilor familiale, sistemele de credință (Le Bras, 1995).

Participarea la "treburile publice" (din latinescul *res publica*) reprezintă o latură importantă a vieții noastre sociale, economice și politice, la dezvoltarea societății, în ansamblul său.

Politeia, în sensul atribuit de Platon, este un derivat al cuvântului *polis* (cetate, stat) și înseamnă, în funcție de context, constituție, regim politic, orânduire politică (sistemul instituțiilor *polis*-ului și modul lor de funcționare), viața politică a unei comunități, dar și drept de cetate, cetățenie, adică prerogativele politice ale unei persoane respectabile (Mureșan, 2006: 9).

Dezbateri asupra formei regimului politic (*politeia*) au avut loc în antichitate, aceasta fiind dependentă de autoritate (cine reprezenta autoritatea, legitimitatea ei) și de participare (cine participă la rezolvarea treburilor cetății?).

Întrucât politicile publice sunt părți constitutive ale măsurilor politice, acestea trebuie înțelese din perspectiva modelelor de politici publice, cum anume acestea sunt aplicabile în diferite domenii ale vieții sociale. Aceste modele se pot referi în general la analiza relațiilor din diferitele tipuri de activități, structura decidenților politici sau a altor forțe instituționale.

Un alt motiv s-ar baza pe latura practică, în felul cum aceste politici sunt elaborate, care sunt obstacolele în implementarea politicilor publice și care este rezultatul aplicării acestor politici la nivelul societății, în ansamblul ei, și în domeniile vizate.

Definiții ale politicilor publice

Prerogativele politice ale cetățeanului se referă la dreptul său de a participa la gestiunea treburilor publice, în corpurile deliberative, executive și judiciare ale cetății (Mureșan, 2006: 9). Prin urmare, dacă

am urmări și extinde sensul atribuit de Platon, ce ar trebui să însemne, pe scurt, politicile publice?

Definițiile sunt numeroase și folosite în contexte diferite. Foarte simplist, ar trebui să însemne un ansamblu de măsuri, decizii, hotărâri elaborate de către autoritate (centrală sau locală) pentru binele public. În literatura de specialitate, se regăsesc mai multe definiții.

O politică publică este "relativ stabilă, o acțiune sau o inacțiune cu un anumit scop realizată de un actor sau de un sistem de actori în soluționarea unei probleme/situații care îl/ îi interesează" (Anderson, 2003 :19). Politicile publice sunt produse de către reprezentanții guvernamentali și de către agenții.

Tipologii ale politicilor publice

Nu există o tipologie universală a politicilor publice din cauza diferențelor de abordare de la țară la țară sau de iminența rupturii dintre *policy* și *politics*, de interdependența dintre politicile publice și sistemele publice în care acestea acționează.

Elaborarea unei tipologii a politicilor publice ar trebui să pornească cel puțin din perspectiva comparației tipurilor de politică publică experimentate la nivelul mai multor țări.

Specialiștii din domeniu consideră că analiza acestora ar trebui să decurgă din abordările diferite și din existența unor modele de analiză, ca rezultat al tendințelor și curențelor care au impus analiza acestora. Aceste curențe cunoscute în literatură sub numele de *policy styles*

approach sau *policy approach* au determinat viziuni diferite ale politicilor publice.

Urmărind această idee, Vlassopoulou (1999:2) consideră că există o primă afirmație, conform căreia politica publică este percepută ca o variabilă *dependentă*, adică este produsul instituțiilor publice, a practicilor administrative ale tradițiilor legale și a culturii politico-administrative caracteristice fiecărei țări în parte (*politics determine policy/politics matters*).

A doua afirmație se bazează pe faptul că politica publică este o variabilă *independentă*, care generează diferite tipuri de comportamente și de activități publice, independente de contextul în care aceasta se desfășoară (*policy determines politics/policy matters*).

Clasificările tipurilor de politici depind de modalitatea de abordare. În literatură, este cunoscută abordarea clasică a lui Lowi, T. (1964), conform căreia fiecărui tip de politică îi aparține un anumit tip de acțiune specifică și conduce la o *scenă diferite a puterii*. Pornind de la această idee, Lowi (1978) distinge patru categorii de politici: *distributive*, *redistributive*, *reglementare* și *constitutive*, în funcție de coerciția exercitată de către putere. În linii generale, încercăm să caracterizăm (cf. Cochran, 2009) aceste tipuri de politici.

Politicile distributive alocă beneficii de la guvern la anumite segmente ale populației. Cu cât beneficiile sunt mai larg distribuite, cu atât sunt mai consensuale și mai populare decât ar trebui să fie. Aceste beneficii pot fi sub formă de subvenții (suporturi de preț în agricultură, de exemplu) sau contracte. Ele pot fi cuprinse sub diferite forme de furnizare directă prin servicii (școli publice) sau plăți directe către persoane.

Politicile de reglementare impun constrângeri asupra indivizilor și grupurilor. Ele reduc libertatea de acțiune. Unele din ele stabilesc norme pentru întreaga societate, legile penale din justiție, de exemplu, sau legile de circulație rutieră (prin reducerea vitezei).

Legile privind drepturile civile reglementează, de asemenea, standardele de muncă, serviciile publice, și de locuințe pentru întreaga societate. Alte reglementări sunt mult mai speciale, cum ar fi limitarea activităților și afacerilor bancare (participanții trebuie să aibă o anumită sumă de capital) sau prin impunerea unor limite la împrumuturile bancare. Legile de mediu restrâng tipurile și cantitățile de poluanți ale anumitor activități industriale sau comerciale le-ar putea provoca.

Politicile de auto-reglementare sunt similare cu cele de reglementare, cu excepția faptului că persoanele sau grupurile reglementate posedă o autoritate considerabilă și libertatea de a formula reglementări. Avocații, medicii, inginerii și alte profesii, de exemplu, pot primi autoritatea de la guvern de a oferi licențe practicienilor, determinând astfel pe cei care pot și cei care nu pot practica profesia. Astfel de grupări au posibilitatea să-și dezvolte și să – și administreze propriile coduri de etică, de a impune disciplină, și de a ajuta școlile în procesul de profesionalizare a persoanelor.

Politicile de redistribuire implică nu numai alocarea de beneficii sau servicii pentru anumite părți ale populației, dar presupun și impozitarea altor părți ale populației pentru a genera fonduri. Cei care posedă fondurile sau drepturile și competențele realocate, le oferă rareori de bunăvoie.

Mai mult decât atât, liberalii și progresiștii sunt, în general, mai favorabili pentru măsurile redistributive, față de conservatori. Politicile

care ajută pentru satisfacerea nevoilor sau pentru garantarea egalității de membru sunt adesea clasificate ca redistributive (Cochran, 2009:5). Altă abordare ia în considerare criteriul concentrat sau difuz, al costurilor și avantajelor induse de politicile publice (Wilson, 1973).

Totodată, un alt criteriu este uzitat în definirea politicilor publice: alocarea directă sau indirectă a bunurilor publice și tipurile de beneficii, individuale sau colective, produse de această alocare (Kjellberg, 1977: 562).

A considera o politică publică ca o unitate coerentă pe care am putea-o să o plasăm în cadrul unei tipologii ar părea iluzorie. În schimb, a considera o politică publică ca o unitate compoșită și deci complexă este singurul demers care ar evita tendința unei simplificări extreme (Vlassopoulou, 1999:8).

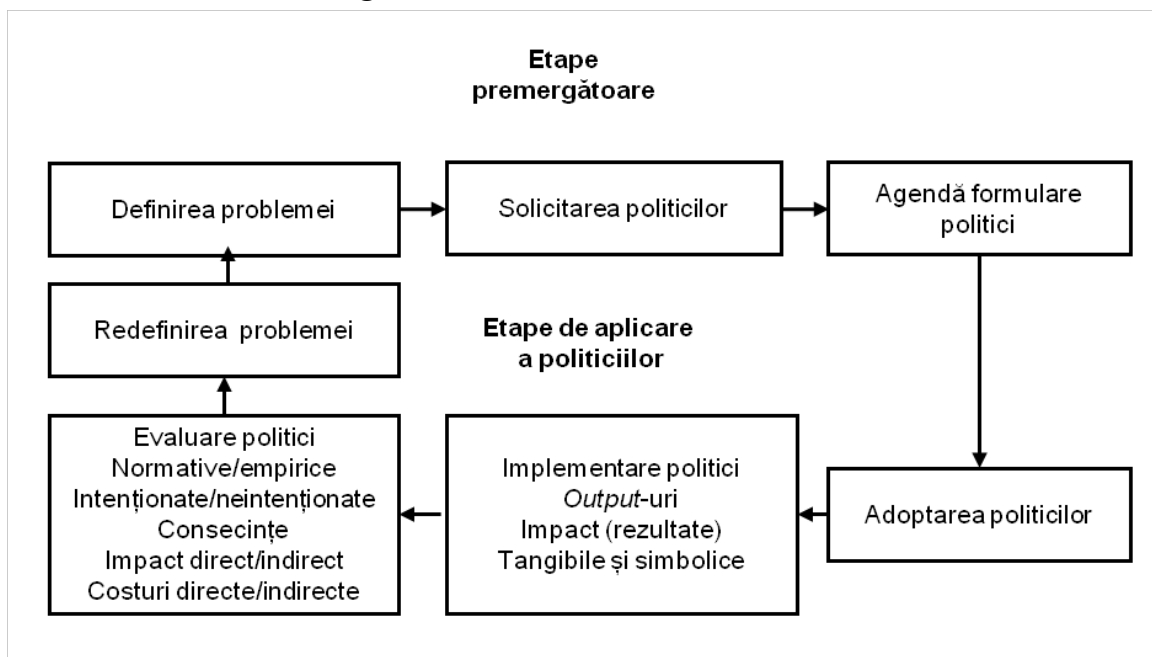
Politicile publice se regăsesc, în sens larg, în mai multe tipuri de activitate. Oferim ca exemplificare dimensiunile politicilor publice elaborate de Hogwood & Gunn (*cf.* Miroiu, 2001:8-9).

- a) *politici economice, sociale ale unui Guvern;*
- b) *politici ca expresie a scopului general sau a stării de fapt dorite:* de exemplu, într-un document politic (al unui partid, Guvern), politica este accețiunea respectivei entități asupra scopului (finalității) acțiunilor sale;
- c) *politici ca propuneri specifice:* de exemplu, politica unui Guvern de a susține și promova sectorul întreprinderilor mici și mijlocii;
- d) *politici ca decizii ale Guvernului:* de exemplu, politica Guvernului în domeniul privatizării sectorului energetic;

- e) *politici ca autorizare oficială*: tendința este aceea de a considera o politică drept implementată, atunci când legile aferente sunt adoptate;
- f) *politici ca programe*: deseori, programele guvernamentale într-un anumit domeniu sunt asociate cu politicile guvernului în domeniul respectiv;
- g) *politici ca produse*: percepția asupra a ceea ce oferă Guvernul (de exemplu, serviciile), în comparație cu ceea ce a promis și/sau autorizat prin procesul de legiferare;
- h) *politici ca rezultate*: reducerea unei politici publice la rezultatele pe care acestea le produc are avantajul de a permite o evaluare a modului în care se reflecta scopul propus în rezultatele obținute;
- i) *politici ca teorii sau modele*: toate politicile au la bază presupuziții cu privire la relațiile de tip cauză efect sau corelațiile considerate ca fiind semnificative dintre anumite fenomene (sociale, politice, economice etc.), iar modul în care aceste presupuziții sunt transpuse în politici ține de anumite modele teoretice cunoscute;
- j) *politici ca procese*: această asociere implică perspectiva temporală a unei politici, care urmărește schimbarea unui anumit sector/fenomen într-un interval de timp (de regulă, anticipat).

Etapele de dezvoltare a politicilor publice. Noțiunea de *proces* ale politicilor publice

Dezvoltarea unei politici publice începe cu recunoașterea problemelor care apar. Conform (Cochran, C. *et.al.* 2009), există trei tipuri de pre-etape ale politicilor: definirea politicii, solicitarea politicii și agenda formulării acesteia (Fig.1).

Sursa: Cochrane, C.E. 2009 : 9

Fig.1. Etapele de realizare a politicilor

Întrucât procesul politicilor publice este unul complex și îndelungat, în literatura de specialitate, apare și noțiunea de *ciclul politicilor publice*, ca etape subsecvente ale procesului politicilor publice (acțiuni și interacțiuni ale actorilor politici sau birocratici).

Conceptul de ciclu al politicilor (*policy cycle*) ar putea fi atribuit lui Harold Lasswell (1951), acesta delimitând șapte etape prescriptive în elaborarea politicilor: inteligență, promovare, baza de prescripție, invocare, aplicare, terminare, și evaluare. Termenii de *ciclul politicilor* și *stagiile politicilor* sunt folosite adesea interșanjabil în literatură, întrucât sunt regăsite sub tematica stagiilor în procesul politicilor.

Metafora folosită de *ciclul politicilor* ar sublinia rolul de *feed-back*, în legătură cu modelul de *in-put* și *out-put*, introdus de David Easton în modelul sistemelor, menționându-se în această manieră evoluția continuă a procesului politicilor.

Începând cu anii 1960 și 1970, au fost propuse mai multe versiuni ale proceselor politice, inclusiv cu subdiferențierea unor substagii. Unele versiuni au fost dezvoltate de Brewer, G. și deLeon, P. (1983), May & Wildawasky (1978), Anderson (1975), Jenkins (1978).

Ciclul politicilor publice este considerat un model simplificat al procesului politicilor publice (Jann & Wegrich, 2007), chiar dacă acesta ia în considerare *feed-back*-ul dintre diferitele elemente ale procesului politicilor publice, el reprezintă totuși un model ideal al procesului în sine.

În condițiile reale, politicile nu reprezintă cel mai adesea subiectul unor evaluări comprehensive care ar putea conduce la terminarea sau reformularea unei politici. În același timp, politicile au fost tot timpul revizuite, controlate, modificate și uneori terminate; acestea sunt mereu reformulate, implementate, evaluate și adaptate.

Aceste procese nu implică niște tipare de secvențe foarte clare, bine definite, în schimb, stagiile sunt amestecate în proces (Jann & Wegrich, 2007: 43-44).

Cele mai uzitate concepte sunt cele oferite de Hogwood & Gunn (1984; 2000):

Stadiile ciclului politicilor (Hogwood & Gunn, 1984; 2000)

- a) A decide să decizi (identificarea problemelor sau stabilirea agendei);
- b) A decide cum să decizi (sau filtrarea problemelor);
- c) Definirea problemelor;
- d) Prognoza;
- e) Stabilirea de obiective și priorități;
- f) Analiza opțiunilor;
- g) Implementarea, monitorizarea și controlul politicilor;
- h) Menținerea, succesiunea și încheierea politicilor

Stadiile ciclului politicilor (Brewer, 1974)

- a) Inițierea politicii;
- b) Estimarea alternativelor;
- c) Selecția opțiunii
- d) Implementarea politicii;
- e) Evaluarea politicii ;
- f) Terminarea politicii

Sursa: Miroiu, 2001:9.

În literatura de specialitate, cum aminteam mai înainte, se vorbește de un proces al politicilor publice, care implică, în principiu, trei etape importante: *elaborare, implementare și evaluare*.

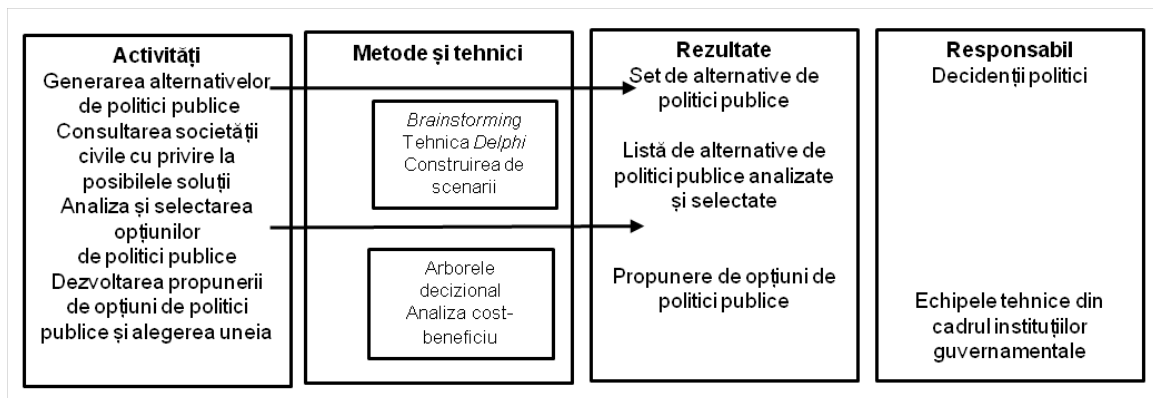
La rândul său, fiecare etapă cuprinde mai multe subetape specifice. Cum procesul politicilor publice este unul complex, în funcție de decidenții implicați și rolul acestora, acesta implică mai multe etape importante:

- a) stabilirea agendei; b) identificarea, formularea și alegerea opțiunii de politici publice; c) formularea opțiunii de politici

publice; d) implementarea opțiunii de politici publice; e) monitorizarea și evaluarea politicilor publice.

Stabilirea agendei implică identificarea unui set de probleme care urmează a fi rezolvate ca urmare a parcurgerii etapelor ulterioare ale procesului politicilor publice (Fig.2).

Ea se realizează la nivel politic, cu participarea structurilor din instituțiile însărcinate cu planificarea strategică. Stabilirea agendei se realizează în conformitate cu prioritățile stabilite la nivel politic, prin programul de guvernare, și care are ca rezultat un set de probleme care urmează a fi rezolvate prin intermediul politicilor publice (Guvernul României, 2004:7).

Sursa: Guvernul României, 2004:11.

Fig.2. Activitățile incluse în identificarea opțiunii de politici publice

Filtrarea problemelor constă în analiza efectuată asupra diferitelor probleme și alegerea celor care urmează să fie înscrise pe agenda instituției guvernamentale. Filtrarea problemelor este efectuată în funcție de prioritățile strategice și politice ale unei instituții guvernamentale, respectiv ale guvernului, având un caracter politic.

Identificarea, formularea și alegerea opțiunii de politici publice. În această fază, decidentul politic din cadrul autorității publice inițiatoare de proiecte de acte normative urmează să aleagă dintr-o listă de opțiuni de soluții fezabile pe cea care o consideră a fi cea mai potrivită pentru rezolvarea problemei formulate oficial.

De asemenea, în funcție de indicatorii de rezultat sau de problematicile vizate, se mai cunosc și politici complexe, care sunt articulate pe rezultatele finale. Sunt politici complexe și comprehensive, axate pe mai multe probleme, cu participarea mai multor instituții. Exemple de politici: Strategia pentru Dezvoltare Durabilă, Politica pentru Dezvoltarea Rurală, Planul de Dezvoltare Națională, Programul pentru Reducerea Sărăciei etc.

Alte politici vizează numai anumite probleme și au ca finalitate soluționarea unor aspecte specifice din mai multe domenii: reducerea ratei șomajului în rândul populației tinere, problematica locuințelor în cadrul populației române etc.

Inițiatorii politicii publice sunt în mod direct: guvernul, ministerele de resort Parlamentul, autoritățile locale (numai politici publice locale) și indirect: agențiile, diferitele O.N.G.-uri, organizațiile interesate, cetățenii și autoritățile locale (politicile naționale).

Politici coerente de dezvoltare teritorială

Acestea reprezintă o abordare unitară și un instrument politic care integrează mai multe domenii (economic, social, mediu, guvernanta) în toate etapele de elaborare a politicilor de dezvoltare teritorială.

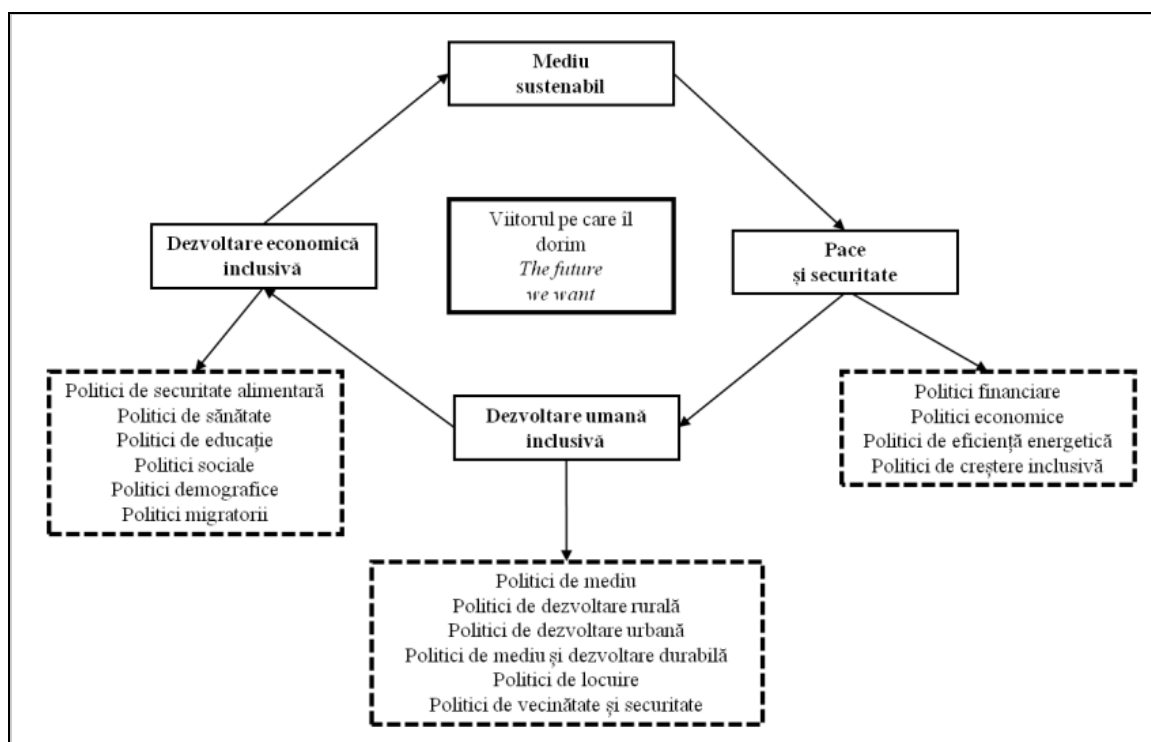

Fig.3. Politici coerente în dezvoltarea teritorială

Obiectivele principale sunt: evidențiază și încearcă eliminarea aspectelor negative ale dezvoltării teritoriale pe termen lung; creșterea capacității guvernantei, identificarea și reconcilierea politicilor naționale cu cele internaționale în vederea atingerii obiectivelor

propuse; identificarea sinergiilor din sectorul economic, social și de mediu pentru o dezvoltare teritorială sustenabilă.

Principiile (OCDE, 2015) politicilor coerente de dezvoltare sunt:

- acțiuni colective, comune, dar cu responsabilități diferite și beneficii reciproce;
- niveluri multiple de coerență (global, regional, național);
- implicare multi-instituțională, societate civilă, organizații private, dialog inclusiv;
- concentrare pe sinergii între politici sectoriale și intersectoriale. Pornind de la această idee, în funcție de domeniile considerate, se pot decela grosso-modo mai multe tipuri de politici (Fig.3).

Politica urbană integrată în România

Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice implementează, prin Direcția Generală Dezvoltare Regională și Infrastructură, proiectul „Platformă pentru dezvoltare urbană durabilă și integrată”. Proiectul este cofinanțat din Fondul Social European (FSE) prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative 2007-2013.

Obiectivul principal al proiectului este întărirea capacității administrației locale din orașele sub 50.000 de locuitori de a dezvolta și implementa politici urbane integrate în vederea asigurării condițiilor

de dezvoltare spațială durabilă și a abordării integrate a problematicilor sectoriale de planificare și dezvoltare urbană.

Necesitatea implementării unei abordări integrate în politicile urbane este subliniată atât prin Carta de la Leipzig Privind Orașele Europene Durabile (2007), cât și prin Declarația de la Toledo privind regenerarea urbană integrată (2010), documente aprobate de toți miniștrii țărilor membre UE responsabili cu dezvoltarea urbană și coeziunea teritorială.

Mai mult, dezvoltarea unei abordări integrate în politicile urbane reprezintă o condiție esențială pentru implementarea cu succes a Strategiei Europene pentru Dezvoltare Durabilă și a Strategiei Europa 2020.

O abordare integrată a politicilor de la nivelul orașelor presupune implicarea actorilor, atât din mediul public cât și privat, permițând astfel cetățenilor să fie implicați direct în modelarea condițiilor de viață și în procesele de luare a deciziei.

Obiective generale ale proiectului:

- Abordarea integrată a problematicilor sectoriale de planificare și dezvoltare urbană a orașelor sub 50.000 de locuitori în vederea consolidării rolului în rețeaua de localități naționale;
- Asigurarea condițiilor metodologice și funcționale pentru autoritățile administrațiilor publice ale orașelor sub 50.000 de locuitori în implementarea Agendei Urbane europene.

Obiective specifice:

- Dezvoltarea unui număr de 3 instrumente de planificare și dezvoltare urbană care să sprijine elaborarea și implementarea politicilor urbane integrate;

- Îmbunătățirea pregătirii profesionale privind formularea și implementarea politicilor urbane a unui număr de 430 de funcționari publici din domeniul urbanismului și dezvoltării locale precum și din domeniile relevante dezvoltării teritoriale, din cadrul administrației locale a orașelor sub 50.000 locuitori;
- Dezvoltarea unor modele de politici de dezvoltare urbană integrată în 5 orașe pilot;
- Îmbunătățirea relațiilor funcționale din cadrul compartimentelor autorităților administrațiilor publice locale (Sursa: www.dezvoltareurbanaintegrata.ro)

Programul de cooperare URBACT III

URBACT III (2014-2020) a fost aprobat de Comisia Europeană pe 12 decembrie 2014. Acesta este un program de cooperare interregională ce are ca scop promovarea dezvoltării urbane durabile. Misiunea URBACT este de a permite orașelor să colaboreze și să dezvolte împreună soluții integrate pentru provocările comune în domeniul dezvoltării urbane, prin crearea cadrului în care orașele pot colabora, învăța unele de la altele și contura împreună soluții și bune practici pentru îmbunătățirea politicilor urbane.

Programul are un buget total de 96,3 milioane Euro, din care 74,3 milioane Euro din Fondul European de Dezvoltare Regională, și finanțează următoarele trei tipuri de intervenții: schimb de experiență

și bune practici la nivel transnațional; creșterea capacității administrative; capitalizarea și diseminarea rezultatelor.

Programul URBACT III va fi organizat în jurul următoarelor 4 obiective principale:

1. *Creșterea capacității în implementarea politicilor*: îmbunătățirea capacității orașelor de a gestiona politicile și practicile pentru dezvoltarea urbană durabilă într-o manieră integrată și participativă;
2. *Formularea politicilor*: îmbunătățirea modului în care sunt elaborate strategiile de dezvoltare urbană și planurile de acțiune în orașe;
3. *Implementarea politicilor*: îmbunătățirea implementării planurilor integrate pentru dezvoltarea urbană durabilă;
4. *Consolidarea și împărtășirea cunoștințelor*: creșterea accesului profesioniștilor în domeniu și al actorilor implicați în luarea deciziilor la toate nivelurile (UE, național, regional și local) la cunoștințe și know-how din cadrul URBACT privind toate aspectele legate dezvoltarea urbană.

Beneficiarii eligibili în cadrul URBACT III se referă la următoarele două categorii:

- a) *Partenerii eligibili (city partners)* pentru toate activitățile: orașele, municipalitățile; nivelurile infra-municipale de guvernare, cum ar fi cartiere, în cazul în care acestea sunt reprezentate de instituții politico-administrative cu atribuții în formularea de politici de dezvoltare și implementarea de

politici din aria tematică acoperită de URBACT; *autoritățile metropolitane și aglomerațiile urbane*, în cazurile în care acestea sunt reprezentate de către instituții politico-administrative cu atribuții delegate în formularea de politici de dezvoltare și implementarea de politici din aria tematică acoperită de URBACT;

- b) *Partenerii eligibili parțial (non-city partners)* pentru anumite activități: *agențiile locale* definite ca organizații publice sau semi-publice înființate de către orașe, ce se află sub autoritatea orașelor parțial sau total, și ce implementează politici specifice (vizând dezvoltare economică, eficiență energetică, sănătate, infrastructură etc); *autoritățile provinciale, regionale și naționale*, ce au legătură cu problematici urbane; *universitățile și centrele de cercetare*, ce au legătură cu problematici urbane.

În cadrul programului de cooperare URBACT III, partenerii din România vor beneficia de o cofinanțare FEDR în proporție de 85% în cadrul proiectelor, iar restul bugetului va fi acoperit prin contribuția locală și contribuția de la bugetul de stat.

Aria eligibilă: cele 28 de state membre din Uniunea Europeană, Norvegia și Elveția, precum și alte state prin finanțare proprie. Sprijin financiar pentru beneficiarii români. Legislația pentru perioada 2014 – 2020 este în curs de aprobare (Sursa: www.mdrap.ro).

Politici de locuire în Franța. Programul local de locuire

Programul local de locuire (PLL)

Programul local de locuire (PLL), instaurat prin *Legea repartitiei competențelor între comune, departamente, regiuni și stat*, din 7 ianuarie 1983, era la origine un document prin care comuna (sau grupul de comune) își putea alege prioritățile în materie de locuire, mai ales în cazul locuințelor pentru persoanele defavorizate, în concordanță cu competențele sale în materie de urbanism (pentru mai multe detalii, a se vedea anexele).

Acest document a fost consolidat de LOV (*Loi d'Orientation sur la Ville*) din 13 iulie 1991, care îi definește conținutul și introduce procedura de elaborare. Programul local de locuire reprezintă un demers, în principal, intercomunal, dar are și competență comunală. Acesta își definește principiile și obiectivele vizând dreptul la locuință și favorizând mixitatea socială printr-o repartitie echilibrată și diversificată a ofertei de locuințe între comune și în cartierele aceleiași comune.

Legea din 13 august 2004 privind libertățile și responsabilitățile locale marchează o nouă etapă importantă în istoria programelor locale de locuire (PLL). Legea definește conținutul PLH (*Programme local de l'habitat*), cuprinzând: un *document de orientare*, definit în urma unui diagnostic, principiile și obiectivele PLL și un *program de acțiuni*, detaliat pe sectoare geografice.

Programul local de locuire este elaborat pe o durată de cel puțin cinci ani de către un organism public de cooperare intercomunală numit EPCI (*Établissement Public de Coopération Intercommunale*) sau, în caz de imposibilitate, de către o comună pentru a asigura echilibrul social al locuirii pe teritoriul în cauză. Acesta trebuie să fie cuprins în mod obligatoriu în planul local de urbanism. Programul se va aplica în urma unei convenții între prefect și reprezentantul organismului public de cooperare intercomunală.

Există două tipuri de EPCI: cu *fiscalitate proprie* (federativă) și *asociativă*. O instituție publică de cooperare (EPCI) cu fiscalitate proprie este destinată să reunească municipalitățile pentru a-și exercita competențele lor pentru un proiect de dezvoltare locală și pentru a promova planificarea regională.

Din categoria instituțiilor publice de cooperare intercomunală cu fiscalitate proprie fac parte: syndicatele noilor aglomerații (SAN), comunitățile de comune (CC), comunitățile de aglomerație (CA), comunitățile urbane (CU) și metropolele. Aceste instituții publice au putere fiscală de impozitare.

Forma asociativă sau fără fiscalitate proprie este finanțată prin contribuția comunelor, care sunt membre, din care sunt menționate: syndicatele cu vocație unică și syndicatele cu vocație multiplă, regrupate sub denumirea de syndicatele de comune.

De la 1 ianuarie 2015, în Franța, există 2.133 de instituții publice de cooperare inter-municipală (EPCI), cu impozitare proprie. Printre acestea, se află 11 metropole, 9 comunități urbane, 226 comunități de aglomerații, 1.884 comunități de comune și 3 syndicate de aglomerații noi. Pe teritoriul național, numărul de comunități izolate se ridică la 70. (Sursa: www.observatoire-des-territoires.gouv.fr).

Comunitatea urbană (CU): comunitatea urbană formează, urmare a Legii din 16 decembrie 2010, mai multe orașe formând peste 450.000 de locuitori, cu un singur centru, fără enclavă. Comunitățile existente anterior legii din 1999 au efective inferioare sub acest prag și nu pot fi adoptate de sistemul FPU. Formă mai integrată de cooperare decât comunitatea de aglomerație, aceasta are competențe mai largi decât aceasta. Comunitatea urbană (CU) este competentă, în mod obligatoriu, în aceleași domenii care vizează CA, în legătură cu dezvoltarea economică, socială și culturală, de administrare a serviciilor publice și în domeniul mediului înconjurător.

Comunitatea de aglomerație (CA): a fost creată prin Legea din 12 iulie 1999, modificată prin Legea din 16 decembrie 2010 și este un EPCI, care regroupează mai multe comune, un ansamblu de peste 50.000 de locuitori, cu un singur centru, fără enclavă, în jurul a mai multor comune de 15.000 de locuitori. Aceasta își propune să implice municipalități într-o zonă de solidaritate, pentru a construi un proiect comun de dezvoltare urbană. Are competențe obligatorii în dezvoltarea economică, amenajarea teritoriului, echilibrul social al locuirii și politicile urbane.

Sindicatul noilor aglomerații (SAN/Syndicat d'agglomération nouvelle): este o structură de cooperare intercomunală introdusă pentru organizarea orașelor noi.

Comunitatea de commune (CC): Creată prin Legea din 6 februarie 1992 și consolidată prin legea din 12 iulie 1999, comunitatea de comune este o instituție publică de cooperare intercomunală, care regroupează mai multe comune, asociate într-un spațiu de solidaritate în jurul unui proiect comun de dezvoltare economică și de amenajare a teritoriului. Ea are două competențe obligatorii: amenajarea

teritoriului și dezvoltarea economică, și cel puțin un grup de competențe opționale. Ca atare, are competențe în construirea drumurilor comunitare, a locuințelor sociale, colectarea și tratarea deșeurilor menajere sau amenajarea de echipamente culturale și sportive

Metropola: Creată prin Legea nr. 2010-1563 din 16 decembrie 2010 a reformei colectivităților teritoriale, metropola este o instituție publică de cooperare intercomunală, care regrupează comune, formând de la data creării sale un ansamblu de 500.000 de locuitori. Pot obține statutul de metropolă cele 4 comunități urbane instituite prin Legea 66-1069 din 31 decembrie 1966 (Sursa: DGCL, 2013:16).

Comunitățile urbane (CU), conform CGCL (*Code Général des Communautés Locales*) au următoarele competențe obligatorii:

- a) în legătură cu politicile urbane: dispozitive contractuale de dezvoltare urbană, de dezvoltare locală și de inserție economică și socială; dispozitive locale de prevenire a delincvenței.
- b) o competență având legătură cu politicile urbane: echilibrul social al locuirii; programul local de locuire; politica locuințelor de interes comunitar; acțiuni în favoarea locuințelor sociale; acțiuni în favoarea locuințelor pentru persoanele defavorizate prin operații de interes comunitar; operații programate de ameliorare a locuirii, acțiuni de reabilitare și de absorbție a locuințelor insalubre, atunci când acestea sunt de interes comunitar.

Comunitățile de aglomerație (CA) au următoarele competențe, conform articolului L5216-5:

- a) în legătură cu politicile urbane: dispozitive contractuale de dezvoltare urbană, de dezvoltare locală și de inserție economică și socială de interes comunitar; dispozitive locale, de interes comunitar, de prevenire a delincvenței;
- b) echilibrul social al locuirii: programul local de locuire, politica locuințelor de interes comunitar; acțiuni și ajutoare financiare în favoarea locuințelor de interes comunitar; rezerve funciare pentru aplicarea politicii comunitare a echilibrului social al habitatului; acțiuni, de interes comunitar, în favoarea locuințelor persoanelor defavorizate; ameliorarea parcului imobiliar construit de interes comunitar.

Politica de locuire este indisociabilă cu politica de dezvoltare.
Obiective:

- a) Articularea SCOT (*Schéma de Cohérence Territoriale*) cu programele locale de locuire. PLL își definește politicile sale în funcție de opțiunile amenajării teritoriului și obiectivele SCOT privind echilibrul social al locuirii și a producției de locuințe. PLL trebuie să fie compatibil cu SCOT.
- b) Planurile locale de urbanism permit introducerea PLL. PLL au vocația de a declina programul de acțiuni pe sectoare geografice și de a preciza incidențele acestuia asupra PLU (*Plan Local de l'Urbanisme*). PLU înlocuiește POS (*Plan d'Occupation des Sols*). Acesta a apărut odată cu Legea Solidarității și Reabilitării Urbane (SRU /*Solidarité et Renouvellement Urbain*) în anul 2001. (Sursa: DGUHC/IUH2, 2006).

Locuințele sociale

Intervenția statului în construirea de locuințe a fost semnificativă după cel de-al Doilea Război Mondial. Efectele induse de război (lipsa de locuințe, blocajul în acordarea de chirii) au condus la declanșarea crizei de locuințe. Astfel, statul s-a implicat în deblocarea chiriilor prin dispozitive de intervenție pentru a limita creșterea costurilor locuințelor, oferind ajutoare pentru familiile cu venituri reduse. Este vorba despre o liberalizare a chiriilor printr-o politică de suport a familiilor cu probleme, de a oferi condiții acceptabile de confort.

Inițial, au fost oferite ajutoare publice de construcții (mai ales, în anii 1950), urmate de ajutoare private (1965-1975), în completare cu cele publice (Fack, 2007). Este vorba despre alocații de locuire pentru familiile cu copii (*Allocation de Logement Familiale*) și alocații pentru persoanele în vârstă și alte categorii de persoane dezavantajate (*Allocation de Logement Sociale*).

Au urmat ajutoarele de împrumuturi, în special, pentru achiziționarea unei proprietăți (*PAP/Prêt à la propriété*) în anul 1977, prin Creditul Funciar și apoi ajutoare de împrumuturi pentru proprietăți cu taxă zero (*PATTZ*), acordate pentru construcția sau cumpărarea unei locuințe noi.

Deseori criticate, ca fiind paternaliste, alocațiile pentru locuințe au fost create în anul 1948, pentru a permite familiilor cu venituri reduse să beneficieze de o locuință, fără a consacra o parte importantă din bugetul lor pentru cheltuieli destinate locuinței (cunoscută sub denumirea de rata de efort). Ulterior, acestea au fost criticate, din

cauza ineficienței și lipsei de rezultate concrete; prin urmare, s-au instituit ajutoarele personale pentru locuințe (*APL/Aides Personnelles pour le Logement*).

Locuințele sociale reprezintă un domeniu major de intervenție al statului pe piața de locuințe. Franța dispune de un parc social de 4,5 milioane de locuințe (adică 18% din parcul total). Procentul locuințelor sociale a fost stabilit în urma legii SRU, care indică un prag de 20 % de locuințe sociale per oraș/comună (de peste 3.500 de locuitori sau de peste 1.500 în regiunea pariziană, situate într-o aglomerație de peste 50.000 de locuitori).

Mixitatea socială este considerată ca fiind una dintre obiectivele prioritare ale politicilor de locuire. Ea se traduce, în principiu, prin două obiective operaționale: limitarea concentrării populației defavorizate din cartierele cu probleme și atragerea populației cu venituri și capital simbolic, și dezvoltarea unor oferte de locuințe accesibile pentru populațiile cu resurse puține, bazate pe principiile solidarității teritoriale (Rolland, 2011:13).

Conform legii, comunele urbane, colectivitățile teritoriale și statul asigură tuturor locuitorilor condiții de viață și locuințe, astfel încât să fie favorizate coeziunea socială și evitarea sau chiar dispariția fenomenelor de segregare.

Construcția locuințelor sociale

Aceste prevederi privesc EPCI prevăzut cu Programul Local de Locuire (PLL), fie fondurile de amenajare urbană (FAU), destinate pentru ajutorul colectivităților locale în construirea de locuințe sociale. Procentul de 20 % de locuințe sociale per comună urbană este singura măsură coercitivă, obligatorie și cuantificată pentru favorizarea mixității sociale. Au fost și opoziții din partea aleșilor locali, care au

invocat problema terenurilor libere construibile (sunt puține și cu prețuri ridicate).

Prin urmare, legea SRU a mai suferit câteva modificări care să faciliteze construcția de locuințe sociale. Legea angajamentului național pentru locuințe a modificat modalitățile de soluționare a locuințelor, în favoarea colectivităților locale.

De exemplu, locuințele sociale vândute chiriașilor vor putea fi contabilizate în cota stabilită timp de cinci ani. Mai mult, sancțiunile prevăzute în lege, egale cu 20 % din capacitatea fiscală pe cap de locuitor înmulțite cu numărul lipsă de locuințe sociale sunt limitate la 5% din suma costurilor reale ale municipalității. În practică, aceste penalități sunt puțin disuasive (ele nu reprezentau decât 32 de milioane în anul 2008), anumite municipalități preferând să le plătească decât să se plieze pe cota impusă de lege) (Rolland, 2011:16).

Zonele urbane sensibile (ZUS) au fost definite de puterile publice ca fiind prioritare pentru politicile urbane. Lista acestor zone a fost stabilită, pornindu-se de la criterii, precum: rata șomajului, numărul tinerilor sub 25 de ani, procentul persoanelor fără diplomă de studiu și problemele de ordin fiscal.

Jumătate din ZUS cu cele mai multe probleme au fost clasificate în zonele de renovare urbană (ZRU). În cartierele în care s-a luat în considerare o intervenție publică semnificativă, s-a conturat ideea dezvoltării economiei și crearea locurilor de muncă prin intermediul ZFU (*Zones Franches Urbaines*).

ZFU au devenit, începând cu anul 2015, "teritorii antreprenoriale". Regimul de auto-antreprenor a fost creat, grație legii de modernizare a economiei (LME) din 2008, cu aplicare din ianuarie 2009. Este valabilă pentru persoanele care doresc să înființeze sau dețin deja o firmă

individuală pentru activități comerciale, artisanale sau liberale. Firma trebuie să îndeplinească condițiile de regim fiscal ale microîntreprinderilor (realizarea a cel puțin 80.000 de euro cifra de afaceri pentru o activitate comercială sau cel puțin 32.000 de euro pentru prestări servicii și activități liberale).

Persoana fizică trebuie să opteze pentru exercitarea unei francize de TVA. Regimul de auto-antreprenor oferă formalități de creare a unei firme, un mod de calcul și de plată simplificată a cotizațiilor sociale și de impozit pe venit.

Persoana beneficiază de mai multe avantaje: dispensă de înmatriculare la registrul comerțului și la repertoriul meseriilor pentru artizani; de o exonerare a TVA; la alegere, de un regim micro-fiscal simplificat și de o exonerare de taxă profesională, timp de trei ani de la înființarea firmei.

Conform *Observatorului Național al ZUS* în anul 2013, în zonele libere de fiscalitate, s-au înregistrat 5.000 de întreprinderi. Cele mai multe firme instalate în ZFU sunt cele care desfășoară activități medico-sociale (15,3%), lucrări de construcții specializate (14,6%), comerț cu amănuntul, cu excepția automobilelor și a motocicletelor (13,2%), activități științifice și tehnice (12,7%) (Onzus, 2014:46).

*Politici axate pe probleme: reabilitarea locuințelor.
Studiu de caz: reabilitarea HOE a 104 locuințe din cartierul
Courghain-Grande Synthe (Comunitatea Urbană Dunkerque, Franța)*

Reabilitarea locuințelor sociale reprezintă una dintre preocupările ecologice și de mediu, întrucât locuințele construite înainte de deceniul 1990 au un randament energetic redus, din cauza construirii imobilelor, a materialelor de construcție și a modalității de încălzire a acestora. HOE, axată la început pe construcția locuințelor noi, s-a extins și pe reabilitarea locuințelor existente, în programul de renovare

urbană din 2000, numit *Renouvellement urbain et environnement* (RUE) (Wallez, 2006 :5).

Acest program de reabilitare s-a bazat pe noțiunea și principiile HOE. Noțiunea de HOE (*Haute Qualité Environnementale*) derivă din necesitatea integrării criteriilor dezvoltării durabile, a calității vieții și a prezervării mediului înconjurător (controlul impactului asupra mediului exterior și crearea unui mediu interior sănătos și confortabil).

HOE este aplicabilă de asemenea și clădirilor (programare, concepție, gestiune, utilizare, demolare). HOE are ca obiective : ameliorarea calității vieții locuitorilor și protecția mediului înconjurător ; elaborarea unei Agenda 21 locale din partea comunității urbane din Dunkerque ; construcția de 14 locuințe noi în ZAC¹ și reabilitarea a 104 locuințe sociale, grație unui proiect de intervenție. Multe dintre activitățile politicilor publice au fost realizate în Franța în cadrul zonelor de amenajare concertată (ZAC).

ZAC au ca obiect "amenajarea și echiparea terenurilor construite și neconstruite, mai ales în construcții cu destinație de: locuință, comerț, industrie, servicii sau instalații și echipamente colective publice sau private".

ZUP au fost create în anul 1958 pentru a asigura în mod rapid echiparea zonelor respective în construcții masive de folosință rezidențială. După ce o zonă a fost creată printr-o decizie ministerială, realizarea sa era condusă de o colectivitate teritorială, un organism public sau de o societate economică mixtă cu capital public-privat.

Obiective și mize incluse în programul local de locuire (PLL)

- calificarea și valorificarea ofertei de locuințe și adaptarea amenităților naturale astfel încât locuințele să fie valorificate, deci îmbunătățirea imaginii locale;

¹ **ZAC** (*zones d'aménagement concertée*) au fost create prin legea funciară din anul 1967 și au înlocuit ZUP (*zones à urbaniser en priorité*), fiind destinate remedierii defectelor și neajunsurilor ZUP.

- privilegierea intervențiilor în cartiere defavorizate și degradate pentru a menține un oarecare echilibru aglomerației urbane;
- adaptarea nevoilor de locuințe populației sărace și defavorizate (în unele cazuri, reabilitarea nu înseamnă crearea de noi locuințe, ci modificarea spațiilor construite, lărgirea acestora cu funcționalități noi (cum ar fi palierele foarte largi sau spații exterioare care pot fi modulate după anumite nevoi, mai ales spații de parcare);
- dezvoltarea unui dinamism rezidențial de calitate

Obiectul de studiu

Locuințele vetuste au fost construite acum 20 de ani. Programul s-a axat pe trei problematici transversale:

- a. implicarea civică și socio-politică a reabilitării urbane;
- b. efectele specifice sociale ale HQE;
- c. studiul efectelor simbolice ale HQE de pe lângă actorii implicați

Metodologie

Metodologia se bazează pe analiza sistemului de actori implicați și analiza acestor interacțiuni.

Enunțarea problematicii prin ipotezele de lucru:

h1. Examen critic al definirii programelor. Datele culese prin metode de investigare specifice permit definirea obiectivelor HQE la nivelul unităților de cartier în relație cu ansamblul comunității urbane. Intervenția urbană se bazează pe un program de lucrări prin transformarea locuințelor ocupate făcând loc constituirii unui parteneriat. Acest parteneriat apare sub forma unui *comitet de pilotaj* și a unui *comitet de monitorizare*.

Dacă decidenții și reprezentanții instituționali se află la originea organizării acestui comitet, care este atunci rolul locuitorilor și cum participă aceștia la elaborarea proiectului? Acest parteneriat eludează participarea locuitorilor care nu intervin decât prin procedura definită de către planul instituțional, și care este rolul acestora în transformarea urbană ?

h2. Dimensiunile civice ale HQE

h3. Percepția efectelor HQE. HQE modifică percepția locatarilor, a locuitorilor cartierului și a altor actori implicați a ceea ce înseamnă un mediu de viață sănătos (calitatea vieții, bunăstare, confort psihologic).

Realizarea unei analize critice asupra acțiunilor concertate și consultării locatarilor

Metoda utilizată pentru colectarea informațiilor

Trei modalități: *observația directă* (monitorizare regulată a șantierului pentru notarea progreselor lucrărilor exterioare; vizite în apartamente odată cu recepția lucrărilor), colectarea sistematică a opiniilor individuale (chestionare distribuite în cutia poștală, completate prin chestionare individuale), animația reuniunilor/ședințelor colective

Interpretarea și analiza acestor date, reprezentările sociale ale HQE din punctul de vedere al locuitorilor, relevarea neconcordanțelor instituționale și raporturile socio-rezidențiale.

Actorii implicați: locuitorii cartierului, actorii instituționali și firmele care au executat lucrările de reabilitare. Următoarea analiză implică identificarea actorilor, a sistemelor produse de aceștia și contribuțiile efective ale acestora. Se remarcă trei caracteristici ale sistemului de acțiune: complexitatea relațiilor între actorii implicați; structura relațiilor dintre actori trebuie să fie identificată în timp; realizarea unei anchete va clarifica structura acestor relații, jocul de forțe ale actorilor.

Alegerea metodelor și tehnicilor de investigare

S-a optat pentru două niveluri de analiză: o *analiză cantitativă* pentru analiza structurală și o *analiză calitativă* privind studiul strategic prin construirea sistemului de acțiune în timp. De asemenea, s-au avut în vedere niveluri diferite de analiză, pe de o parte *analiza relațională a actorilor implicați* în ceea ce privește analiza structurală și *cunoașterea empirică a modului de lucru al actorilor*, pe de altă parte.

Pentru verificarea ipotezelor, s-au utilizat *trei tipuri de demersuri:*

- întâlniri regulate cu actorii implicați ai comitetului de pilotaj;
- participarea punctuală a unui membru a echipei de cercetare la lucrări, în calitate de observator. Acesta va fi martor la procesul de producție

- analizând modul în care HQE influențează conținutul și calitatea interacțiunilor dintre actori;
- lansarea unui chestionar printre locatarii celor 104 locuințe, odată ce reabilitarea a fost finalizată. Chestionarul este centrat pe lucrările realizate, condițiile de realizare a acestora, rezultatele/efectele percepute de rezidenți în urma reabilitării.
 - Chestionarele au fost completate în cadrul a două workshop-uri/ateliere de lucru. Exploatarea informațiilor colectate din aceste investigații, combinată cu datele rezultate din analiza documentară și analiza jocului actorilor implicați permit aprecierea condițiilor de reproductibilitate a demersului HQE în alte situații.

Sursa: HQE Comunitatea Urbană Dunkerque, Franța

Implementarea politicilor publice

În literatura de specialitate, se vorbește despre existența a patru modele teoretice de implementare a politicilor publice:

1. *Modelul autoritar* – care pune accentul pe instrumente precum instrucțiuni și ordine ale conducerii, planificare, control, ierarhie și responsabilitate;
2. *Modelul participativ* – se referă mai mult la instrumente indirecte de control, cum ar fi stabilirea obiectivelor, spontaneitate, training, adaptare, negociere, cooperare și încredere, ca metode și condiții de urmat în cadrul implementării;
3. *Modelul de coaliție a actorilor* – rezultă din presupunerea existenței unei pluralități de actori care participă la actualizarea unei anumite politici și care comunică între ei, negociază, fac compromisuri, și care

în același timp împărtășesc același set comun de valori și care se străduiesc să îndeplinească aceleași obiective.

4. *Modelul de învățare continuă* – în care cei care legiferează politica, în încercarea de a atinge în mod gradual soluția optimă, optimizează structura obiectivelor lor și tehnicile utilizate pentru atingerea acestora (Potuček & Vass, 2003:67, in Profiroiu & Iorga, 2009: 69-70). Implementarea unei politici publice este un proces în cadrul căruia se întâmpină adesea dificultăți.

Implementarea opțiunii de politici publice constă în totalitatea activităților prin care o opțiune de politici publice este pusă în aplicare prin adoptarea unui act normativ, respectiv prin elaborarea și aplicarea unui plan de acțiune corespunzător. Implementarea politicii publice implică mai multe activități, rezultate și responsabili (Tabel 1).

Tabel 1. Implementarea opțiunii de politici publice

Activități	Adoptarea actului normativ corespunzător opțiunii de politici publice ce urmează să fie implementată Elaborarea planului de acțiune Desfășurarea activităților din cadrul planului de acțiune
Metode și tehnici	Metoda PERT Metoda GANTT Metode specifice în funcție de domeniu.
Rezultate	Act normativ adoptat în Ședința de Guvern Planul de acțiune; Rapoarte periodice asupra stadiului și rezultatelor intermediare ale implementării Rezolvarea problemei de politici publice
Responsabili	Decident politic Echipele tehnice din cadrul autorităților publice inițiatoare, precum și din SGG/Secretariatul General al Guvernului Eventuale colaborări cu organizații specializate din sectorul privat sau nonprofit – contractare externă

Sursa: SSG, 2004:19.

Evaluarea politicilor publice

Evaluarea unei politici publice implică o judecată de valoare, având ca scop efectele politicii evaluate.

Evaluarea unei politici publice înseamnă în primul rând măsurarea eficienței cu ajutorul unor indicatori performanță, iar, în al doilea rând, aprecierea relevanței.

Evaluarea politicilor publice presupune, în linii generale, două dimensiuni:

a) *Cantitative*: măsoară efectele acțiunii publice prin compararea rezultatelor sale atribuite obiectivelor și mijloacele utilizate, inclusiv folosind indicatori de performanță;

b) *Calitativă*: se evaluează relevanța obiectivelor și, prin urmare, în cele din urmă, poate conduce la revizuirea alegerii.

Există mai mulți tipuri de indicatori folosiți în evaluarea politicilor publice.

Indicatorii de context sunt folosiți pentru a efectua constatări generale în analiza de diagnostic (de exemplu, rata de calificare pentru o grupă de vârstă, procentul de beneficiari de ajutor social, rata de alfabetizare).

Rolul acestor indicatori este unul important, întrucât ajută la identificarea unor elemente de diagnostic ale teritoriului (date demografice sau socio-economice), fie ca referință pentru evoluțiile anuale (numărul de locuitori, numărul locuințelor pavilionare sau

colective) fie pentru comparații în timp pentru măsurarea schimbărilor (indicatorii de situație).

Indicatorii de monitorizare constau în indicatori de rezultat și de impact. Aceștia sunt legați în mod direct de punerea în aplicare a acțiunilor și să furnizeze informații cu privire la modalitățile de punere în aplicare a acțiunilor în cauză.

Indicatorii de rezultat: Indicatorii de performanță sunt utilizați pentru a măsura produsul imediat al unei acțiuni sau a unei serii de acțiuni, referindu-se la obiectivele operaționale și la rezultatele așteptate.

Indicatorii de efect sau de impact se referă la obiectivele finale și la direcțiile strategice, pentru a măsura efectele programelor de acțiune (de consolidare a rezultatelor) și au o aplicare mai generală. De obicei, acești indicatori măsoară evoluția pe termen mediu și lung. Indicatorii cantitativi vor fi completați cu o abordare calitativă (ORIV, 2007:4).

Monitorizarea și evaluarea privesc atât mijloacele folosite în procesul de implementare, cât și rezultatele ca atare. În această etapă se măsoară atât eficiența (maximizarea rezultatelor – *outputs* în raport cu resursele investite – *inputs*), cât și eficacitatea politicii publice (raportul dintre obiectivul rezultatelor obținute și obiectivul ce trebuia atins).

Evaluarea vizează obținerea unui răspuns la următoarele întrebări: Care sunt rezultatele (produsele) obținute în urma acțiunii guvernamentale? Care sunt efectele și impactul generate pe teren de politicile publice? (Profiroiu & Iorga, 2009:77).

Analiza practicilor de evaluare a politicilor publice trebuie să demareze de la etapele de producere a cunoștințelor/informațiilor la

etapele de conducere și gestiune a acestora. Politicile trebuie să se bazeze pe principiul legitimității în spațiul public.

O altă etapă implică procesul de instituționalizare, văzut ca o dezvoltare a unor instituții și experți în cadrul teritoriului, urmat de apariția unor agenții publice, având ca obiectiv elaborarea de cunoaștere și informații mobilizate de către decidenții publici centrali (cum ar fi în Franța, DATAR – *Délégation à l'aménagement du territoire et l'action régionale*), institute de statistică, alte diferite centre.

După o fază de dezvoltare internă, prin sectorul de acțiune publică, de expertiză a autorităților, se asistă la o formă de externalizare către agenții care se caracterizează printr-o specializare de intervenție publică și de o dimensiune interministerială.

Ultima etapă implică dezvoltarea teritorializării acțiunii publice. Ea se caracterizează prin diferite forme de expertiză (public-privată, cabinete de consultanță, echipe universitare) și nivelurile teritoriale unde aceasta se construiește. Procesul de dezvoltare al expertizei urmărește o dinamică simetrică similară cu cea a acțiunii publice. Ea se fragmentează în mai multe niveluri de decizie și execuție (Berthet, 2008:10).

Un punct de plecare în evaluarea politicilor publice teritoriale va fi reprezentat de performanța acesteia, luându-se în considerare intensitatea schimburilor între actorii implicați, natura informațiilor transmise, de convergența opiniilor.

De exemplu, un contract de plan încheiat între stat și regiuni, un program de dezvoltare rurală sunt elaborate pe baza unui proiect de dezvoltare teritorială mai mult sau mai puțin centrat pe anumite probleme.

Un prim pas este, deci, evaluarea acestui aspect. Un al doilea aspect important este dat de realizarea corespondenței dintre diagnosticul teritorial și orientările strategice menționate în mod inițial (Zagamé, 1994).

În general, diagnosticul teritorial trebuie să vizeze analiza contextului intern, cât și a celui extern al teritoriului, în funcție de care politicile teritoriale trebuie articulate.

Analiza contextului intern trebuie să se axeze pe dimensiunile economice ale teritoriului în cauză, iar indicatorii economici selectați folosiți în analiză vor depinde aproape exclusiv de obiectivul însuși al politicii publice. De obicei, acești indicatori sunt de natură macro-economică (rata de creștere, rata șomajului, repartiția sectorială a locurilor de muncă, rata investițiilor etc.).

Analiza contextului extern se va articula pe replasarea acestei evoluții economice a teritoriului într-o evoluție sau tendință globală, care să faciliteze ulterior modalități de orientare a teritoriului spre viitor, asupra strategiilor care ar părea cele mai potrivite pentru a asigura viabilitatea și perenitatea acțiunii/politicii publice implicate.

O politică publică teritorială se evaluează pornindu-se de la costurile sale directe (angajamente bugetare ale părților contractante), de la costurile sale indirecte: costurile de oportunitate (folosirea alternativă a fondurilor angajate), costurile de tranzacție (durata negocierilor, modalitățile de reglare a conflictelor).

Ea se evaluează pe baza analizei efectelor directe (cuantificări ale finanțării alocate) și a efectelor indirecte (cooperare între actori, apariții de priorități noi) (Peyrefitte, 1998:83).

Noțiunea de politici publice a fost instituționalizată în România odată cu apariția Hotărârii de Guvern nr. 775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central, prin care se stabilesc o serie de reguli care reglementează procesul decizional la nivelul ministerelor și altor organe specializate la nivelul administrației centrale (Profiroiu & Iorga, 2009: 110).

Principalii pași realizați în implementarea unui mod de formulare a politicilor publice în România au fost:

- elaborarea și punerea în aplicare a unor proceduri de formulare, implementare și evaluare a politicilor publice elaborate la nivel central (H.G. nr. 775/2005);
- coordonarea interministerială – 10 consilii permanente pe domenii sectoriale și Consiliul de Planificare Strategică (H.G. nr. 770/2005);
- strategia pentru „Îmbunătățirea sistemului de elaborare, planificare și coordonare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale” (H.G. nr. 870/2006);
- schimbarea structurii notei de fundamentare și reformarea acesteia în sensul practicilor europene pentru o mai bună reglementare (H.G. nr. 1361/2006 privind conținutul instrumentului de prezentare și motivare a proiectelor de acte normative supuse aprobării Guvernului);

- introducerea reglementărilor cu privire la planificarea strategică în administrația publică centrală (Idem, 2009: 111).

Autoritățile implicate în formularea politicilor publice sunt: Parlamentul, Consiliul Legislativ, Cabinetul Primului – Ministru, Secretariatul General al Guvernului (SGG), unitățile de politici publice de la nivelul ministerelor, consiliile interministeriale permanente.

Un exemplu relevant de politici publice, cu implicații importante în dezvoltarea teritorială, îl reprezintă domeniul construcțiilor și a locuințelor, în coordonarea ministerelor de resort, respectiv MDRAP.

Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței monitorizează și evaluează stadiul implementării politicilor publice și programelor bugetare finanțate prin bugetul instituției.

Conform Raportului de monitorizare a politicilor publice (2009: 25), la nivelul instituției MDRL (în prezent, MDRAP), pentru elaborarea și monitorizarea politicilor publice se constituie grupuri de lucru care reunesc specialiști din direcțiile inițiatoare, Direcția Generală Juridică și Unitatea de Politici Publice.

Există mai multe tematici principale în cadrul acestui domeniu deosebit de important pentru calitatea vieții: programul de creștere a performanței energetice a blocurilor de locuințe; programul de construcție de locuințe pentru tineri; programul de construcție de locuințe sociale și de necesitate; dezvoltarea și extinderea rețelei de alimentare cu apă în mediul rural; programe privind reducerea riscului seismic.

În rândurile de mai jos, dorim să creionăm problema politicilor publice privind construcțiile și locuințele, din perspectiva particulară a locuințelor sociale.

Programul de construcții de locuințe sociale este definit în baza Legii nr.114/1996 (cu normele metodologice de aplicare, aprobate prin HG nr.1275/2000, cu modificările și completările ulterioare, modificate prin HG nr.1097/2008) , scopul acestuia fiind construirea de locuințe sociale cu chirie subvenționată, destinate unor persoane defavorizate.

Conform comunicatelor ministerului, sursele de finanțare ale acestui program provin de la bugetele locale și de la bugetul de stat. Este un program multianual, care se derulează din anul 1997.

"România are o legislație învechită, incoerentă, inadecvată cu realitățile economice și sociale actuale, precum și un sistem de producție și gestiune a locuințelor sociale foarte restrâns. În plus, sistemul de producție de locuințe sociale este dublat și concurat de alte sisteme de locuințe publice deținute de autoritățile publice, dintre care unele sunt construite sau achiziționate cu finanțare publică, dar care nu sunt considerate locuințe sociale" (Suditu, 2015).

Există mai multe etape în derularea proiectelor: consiliile locale transmit listele cuprinzând locuințele sociale propuse pentru finanțare, inventarierea listei de către MDRAP, elaborarea propunerilor de către MDRAP a programului anual, elaborarea contractelor de finanțare între MDRAP și unitățile administrativ-teritoriale, elaborarea și aprobarea listelor de finanțare pe județe, și localități, transmiterea contractelor și a listelor de finanțare către UAT.

Locuințele pentru tineri au devenit o miză în cadrul politicilor publice a autorităților centrale și locale, dar, din păcate, nu s-au înregistrat efecte pozitive semnificative la nivel național.

Scopul acestui program, prin înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe (Legea nr.152/1998, cu modificările ulterioare) și prin Ordinul MDRAP nr.1391/30 iulie 2014, pentru stabilirea valorii de înlocuire pe

metrul pătrat, în vederea vânzării locuințelor pentru tineri, a fost construirea de locuințe cu chirie, destinate tinerilor căroră sursele de venit nu le permit achiziționarea unei locuințe în proprietate sau închirierea unei locuințe în condițiile pieței.

Înființarea A.N.L. "a creat un concurent bugetar și ideologic semnificativ pentru conceptul și programul de construcții de locuințe sociale din Legea Locuinței. Pentru autoritățile centrale și locale, dar și pentru publicul larg, potențial beneficiar al unei locuințe publice cu chirie mai redusă decât cele de pe piața liberă în constituire, interesul pentru locuințele realizate prin A.N.L. (cca 35.000 de locuințe construite după 1999), locuințe care se puteau și cumpăra de către chiriași, devine mai mare decât pentru locuințele sociale (circa 10.000 de locuințe construite după 1996 cu cofinanțare de la bugetul de stat, conform Programului specific)" (Suditu, 2015). Oferim mai jos un exemplu de propunere de politică publică, în domeniul locuințelor, inițiată de ministerul de resort:

Instituția inițiatoare	MDRAP
Formularea problemei	În România, problema majoră o constituie lipsa motivării de a crea locuințe la prețuri scăzute. România dispune de un fond de 8.2 milioane unități locative. Această cifră reprezintă în jurul a 380 locuințe la 1000 locuitori. Aproape 88,4% din totalul fondului locativ este ocupat. Gospodăria medie este compusă din 3 persoane, ceea ce este relativ mult față de indicele similar de 2,4 persoane/gospodărie existent în medie în cele 27 țări ale UE. În România au fost finalizate cca. 30000 de noi locuințe în 2004 iar în 2006 numărul a crescut la cca. 39000 de noi locuințe. Aceasta reprezintă 1.7 locuințe finalizate la 1000 locuitori. În UE media este de 4,8. Media europeană este considerată ca fiind un minim pentru satisfacerea cererii urgente de locuințe. Aproximativ 67% din fondul de locuințe existent a fost construit după 1960. Cu toate acestea, cadrul legislativ din domeniul locuirii este deficitar.

Denumirea politicii	Îmbunătățirea calității locuirii prin armonizarea legislației din România cu legislația europeană. Domeniul: Reforma în domeniul locuirii.
Scop	Îmbunătățirea calității locuirii
Obiective	Generale: dezvoltarea construcțiilor de locuințe Specifice: realizarea de programe naționale și sectoriale privind construcția de locuințe, precum și programe de reabilitare și modernizare a fondului construit existent, în conformitate cu strategia națională a locuirii și programul de guvernare;
Beneficiari	Direcți Indirecți
Variante de soluționare	Variante propuse și analiza impactului
Proces de consultare	Organizații și instituții consultate. Rezultatele consultărilor
Plan de acțiuni	

Sursa: Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Locuințelor, 2008

ANEXE

Anexa 1. Cronologia politicilor urbane în Franța

Perioadă /An	Acțiune/politici
5 aprilie 1973	Sunt interzise construirea de mari ansambluri rezidențiale, cunoscute în limbajul cotidian (<i>barres et tours</i>), considerate puțin potrivite cu aspirațiile locuitorilor; stoparea tendințelor de segregare în cadrul aglomerațiilor urbane franceze;
Iunie 1973	Apariția grupului de reflecție denumit <i>Locuință și viață socială</i> sub conducerea lui Robert Lion, director în domeniul construcțiilor; grupul viza ameliorarea relațiilor sociale în cadrul marilor ansambluri rezidențiale (sărăcie și atomizarea vieții sociale, segregare internă între grupuri, ghetoizarea tinerilor);
August 1976	Crearea fondurilor de amenajare urbană FAU pentru a susține financiar centrelor orașelor și a cartierelor;
	Lansarea primului plan privind periferia marilor orașe plan banlieue de către ministrul locuințelor Jacques Barrot (realizarea unor contracte încheiate

1977	Între orașe, habitatul de tip HLM (<i>Habitation à Loyer Modéré</i>) și stat pentru a amenaja 53 de situri. Cu această ocazie, este instituită procedura <i>Habitat et Vie Sociale</i> (HVS).
Vara 1981	Apariția așa-numitelor revolte urbane din cartierele periferice ale orașelor (cartierul Minguettes din Vénissieux, aglomerația Lyon).
Decembrie 1981	Se instituie Comisia națională pentru dezvoltarea socială a cartierelor (DSQ/ <i>Développement Social du Quartier</i>) pentru a introduce programele de reabilitare.
Noiembrie 1983	Crearea misiunii <i>Banlieue 89</i> sub conducerea arhitecților Roland Castro și Michel Cantal-Dupart prin care s-au introdus mai multe proiecte de reabilitare, amenajare și revitalizare a cartierelor periferice, mizându-se pe elementele estetice ale cartierelor.
1984-1988	Apariția primelor contracte între stat și regiunile franceze și integrarea contractelor DSQ: este vorba de 148 de convenții DSQ pentru 170 de cartiere.
Iunie 1984	Crearea Comitetului Interministerial pentru orașe (CIV/ <i>Comité interministériel pour les villes</i>) și Fondurile de Solidaritate Urbană. CIV are sarcini precise de definire și de coordonare a politicilor privind ameliorarea vieții urbane. Fondurile de solidaritate finanțează operațiunile privind solidaritatea națională pentru cartierele afectate de dezechilibre sociale semnificative.

Sursa: Politique de la ville <http://www.vie-publique.fr/>

Anexa 2. Fundamentele politicii urbane din Franța

Decembrie 1990	Crearea cu titlu experimental a cinci <i>grupuri de interes public</i> (GIP/ <i>Groupements d'intérêt public</i>) pentru a administra în comun mijloacele colectivităților locale și stat.
Iulie 1991	Publicarea în Monitorul Oficial 167 din 19 iulie 1991 a legii de dezvoltare a orașului (<i>Loi d'orientation pour la ville/LOV</i>) prin care se stabilesc principiile politicii orașului și se aplică programele locale de locuire (PLH/ <i>Programmes locaux pour l'habitat</i>).
Iulie 1991	Comitetul Interministerial al orașului (CIV) desemnează primele mari proiecte urbane (GPU/ <i>Grands Projets Urbains</i>).
Ianuarie	Pactul de relansare a orașului (<i>Pacte de relance pour la ville</i>); instaurarea a 30 de zone cu fiscalitate derogatorie (<i>zones franches</i>). Necesitatea reimplantării unor servicii publice în cartierele cu probleme și stabilirea unei fiscalități derogatorii. Firmele instalate

1996	aici sunt total exonerate de impozite și alte sarcini necesare până în 2001, cu condiția angajării tinerilor din cartierele cu probleme; ajutoare specifice pentru menținerea unităților comerciale în zonele dificile;
Martie 1996	Prezentarea unei liste cu 38 de cartiere aflate în dificultate și clasificate ZFU (<i>Zones Franches Urbaines</i>)
Decembrie 1996	Promulgarea decretului delimitând zonele libere de fiscalitate și fixarea listei zonelor urbane sensibile (ZUS – <i>Zones Urbaines Sensibles</i>).
Iunie 1999	Cu ocazia colocviului <i>Habiter, se déplacer, vivre en ville</i> , Lionel Jospin definește <i>nova politică urbană</i> bazată pe trei principii– solidaritate, coerență și cetățenie ; <i>fiecare parte din fiecare aglomerație participă la dezvoltarea locuințelor sociale și a mixității sociale</i> .
Decembrie 2000	Promulgarea legii 2000-1208 privind solidaritatea și reînnoirea urbană (<i>Solidarité et renouvellement urbain/SRU</i>), prin care orașele sunt stimulate în construirea locuințelor sociale pentru a favoriza mixitatea socială.
Ianuarie 2002	Prioritate națională destinată menținerii coeziunii sociale (Jeans-Louis Borloo). Program masiv de reconstrucție și renovare a locuințelor pentru a stopa ghetourile urbane.
Ianuarie 2003	Comunicare privind ZFU prin care se prevede crearea a 41 de noi ZFU începând cu 2004, adăugate la cele 44 ZFU existente.
Iunie 2003	Prezentarea unui proiect de lege privind strategia, programele și renovarea urbane: program de reconstrucție pe 5 ani (obiectiv de construcție a 200 000 de locuințe sociale noi, 200.000 de reabilitări, 150.000 -200.0000 de demolări a locuințelor vechi); crearea unei agenții naționale de renovare urbane (ANRU);
August 2003	Promulgarea legii 2003-710 de strategie, de programe și renovare urbane
Noiembrie 2003	Lansarea Agenției Naționale de Renovare Urbane (ANRU);
27 oct. - 24 nov 2005	Violențe urbane la Clichy-sous-Bois (Seine-Saint-Denis) și extinderea acestora în cadrul mai multor aglomerații urbane
8-22 noiembrie 2005	Crearea a 15 ZFU suplimentare și 20.000 de contracte de angajare și contracte de viitor pentru tinerii din cartierele dificile
	Comitetul Interministerial al orașului (CIV) anunță crearea a 15 noi

Martie 2006	ZFU, ajungând la un număr total de 100 și "contracte urbane de coeziune socială", destinate să continue contractele urbane din 2007. Accelerarea programului de renovare urbană și prelungirea lui cu doi ani până în 2013 sunt de asemenea anunțate.
----------------	---

Sursa: Politique de la ville <http://www.vie-publique.fr/>

Bibliografie

- Anderson, J. E. (2003), *Public policymaking: An introduction*, Boston, Houghton Mifflin Company, p. 1 – 34.
- Autès, M. (2005), *Territoires et subjectivités: les nouveaux défis de l'action sociale*, Recherches et Prévisions n° 81 - septembre 2005, Dossier Intervention sociale, CNRS/CLERSE-IFRESI – Université de Lille.
- Berthet, T., (2008), «Les enjeux de l'évaluation territoriale des politiques publiques», *Informations sociales* 6/2008 (n° 150), p. 130-139.
- Cochran, C.E., (2009), "Public Policy: An Introduction". In: *American Public Policy: An Introduction*, Cochran, C.E., et.al. (eds.), 9th edition, Wadsworth Cengage Learning, Boston, MA, USA, p.1-20.
- Cochran, C.E., Mayer, L.C., Cayer, C. And Cayer, J.N. (2009), *American Public Policy: An Introduction*, 9th edition, Wadsworth Cengage Learning, Boston, MA, USA.
- DATAR (1992), *Guide de l'action économique locale*.
- DGUHC/IUH₂ (2006), *Direction Générale de l'Urbanisme et l'Habitat et de la Construction*, mai 2006.
- Direction Générale des Collectivités Locales/ DGCL (2013), *Les collectivités locales en chiffres*.
- Dunn, W.N. (1981), *Public Policy Analysis: An Introduction*, Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Easton, D. (1965), *A Framework for Policy Analysis*, A.A. Knopf, New York.

Guvernul României, Secretariatul General al Guvernului (2004), *Ghid privind elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice la nivel central*, București.

Hjern, B., Porter, D.O. (1998), „Implementation Structures: A New Unit of Administrative Analysis”. In: Hill, M. (ed.), *The Policy Process*, Prentice Hall, London.

Hogwood, B.W., Gunn, L.A. (1984), *Policy Analysis for the Real World*, 1984, în trad. Miroiu, A., *Introducere în politicile publice*, Editura Trei, București, 2000.

HQE Comunitatea Urbană Dunkerque, Franța.

Jann, W. & Wegrich, K. , (2007), “Theories of the Policy Cycle”. In: *Handbook of Public Analysis: Theory, Politics, and Methods*, Frank Fischer, Miller, G., Sidney, M.S. (eds), CRC Press, Taylor & Francis Group, London, N.Y., p. 43-59.

Kjellberg, F., (1977), "Do policies (really) determine politics? And eventually how?", *Policy Studies Journal*, vol. 5, p. 562.

Laswell, H.D. (1951), “The policy orientation”. In: Lerner, D. & Laswell, H.D. (eds), *The policy sciences*, Stanford University Press, Stanford, p. 3-15.

Lowi, T. (1964), "American business, public policies, case studies and political theory", *World Politics*, vol. XIV, iulie 1964.

Lowi, T. (1978), "Public policy and bureaucracy in the United States and France". In: Ashford, D.A. (eds). *Comparing public policies. New concepts and methods*, Beverly Hills/London, Sage Publications, p.117-197.

Mengin, J. (1989), *Guide du développement local et du développement social*.

Miroiu, A. (2001), *Introducere în analiza politicilor publice*, SNSPA, București.

Mureșan, V., (2006), *Comentariu la Republica lui Platon*, Editura Paideia, București.

Observatoire National des Zones Urbaines Sensibles (2014), Rapport 2014, La Documentation Française.

Oriv, Alsace (2007), Note, évaluation, bilans, indicateurs.

- Peters, B.G., van Nispen, F.K.M. (1998), *Public Policy Instruments*, Edward Elgar, Cheltenham.
- Peyrefitte, M. (1988), "L'évaluation de processus d'une politique publique territoriale", *Politiques et management public*, vol. 16, n° 2, p. 71-94.
- Potuček, M. & Vass, L. (2003), "Dimensions of Public Policy: Values, Processes, Implementation and Results". In: L.T.LeLoup, G. Jenei, L. Váradi (eds.) *Public Policy in CEE: Theories, Methods, Practices*, NISPAcee, Bratislava, 2003, p. 67.
- Profiroiu, M.C., Iorga, E. (2009), *Manual de politici publice*, Editura Economică, București
- Rolland, B. (2011), *Les politiques du logement en France*, OECD Economic Department Working Papers, no.878, Editions OCDE.
- Suditu, B. (2015), *Despre prioritățile privind locuința socială sau Ziua în care am aflat (din nou) că mai sunt mulți oameni vulnerabili care au nevoie de locuințe decente în România*. Editorial România Curată.
- Vlassopoulou, C. A. (1999), "Politiques publiques comparées: pour une approche définitionnelle et diachronique", CURAPP, *Manuel de méthodologie en science politique. Les méthodes au concret*, P.U.F, Paris.
- Wallez, P. (2005), *Haute qualité environnementale, vecteur du développement durable*, Paris, PUCA-CRESGE.
- Wallez, P. (2006), Développement durable et logement social, une tension dialectique autour de la qualité, *Pensée plurielle*, 2006/2 (n° 12), De Boeck. p.35-43.
- Weimer, D.L., Vining, A.R. (1999), *Policy Analysis. Concepts and Practice*, Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Wildavsky, A. (1979), *Speaking truth to power: The art and craft of policy analysis*, Little Brown, Boston.
- Wilson, J., Q. (1973), *Political organizations*, N.Y., Basic Books.
- Zagamé, P. (1991), "Planification stratégique", *Revue Economique*, Hors-Série, 1994.